

Pludselig afbrydes samtalen, fordi den, jeg snakker med, får en sms

Livet i netværket

Af Niels Kousgaard, pædagogisk konsulent i KPI

KPI's kursus for efterskolelærere, som blev holdt på Sommersted Efterskole den 17. – 18. november sidste år, havde netværksmennesket som tema. Eller som det også blev kaldt: Homo Conexus.

Baggrunden er, at vi i vores del af verden de senere år har oplevet en digital revolution. Internettet med dets enorme mængder af tilgængelig information er gået fra at være noget nørdet eller eksotisk til at være en naturlig del af dagliglivet. Mobiltelefonen har efter sin introduktion ændret sig til at være både telefon, betalingsredskab, musikafspiller, spillemaskine, gps og forbindelsesled til alle ejerens bekendtskaber. Og musik og film har ændret sig fra at være noget, man har på et bånd eller en plade, til at være usynlige databidder, der kan sendes gennem luften fra én elektronisk hukommelse til en anden.

Alt dette og meget mere til har bidraget til, at børns og unges opfattelse af verden og sig selv har ændret sig.

Mødet med en ny mennesketype

På kurset havde vi inviteret medieeksperter Morten Bay, der bl.a. har skrevet bogen "Homo Conexus," til at give en karakteristik af netværksmennesket. Han holder sig ikke tilbage fra at identificere den nye generation som en helt ny mennesketype, og derfor er det jo interessant for efterskolelærere – såvel som for os andre – at høre hans bud på, hvordan nutidens børn og unge opfatter sig selv og resten af verden.

Om nye generationer nu virkelig består af nye mennesketyper, er nok tvivlsomt. Mennesket er vel grundlæggende det samme væsen som i Edens have. Men der er samtidig heller ingen tvivl om, at vilkårene forandrer sig fra generation til generation,

og at vi derfor med jævne mellemrum på ny må orientere os efter, hvordan børns og unges liv former sig i dag.

Til at gennemtænke, hvad vi kan bruge den viden til, fik vi hjælp fra Carsten Hjorth Pedersen, der havde et oplæg om voksenrollernes betydning for netværksunge, og fra generalsekretær Jens Ole Christensen, der gav inspiration til kristendomsformidling til netværksunge.

Denne artikel er et forsøg på en opsamling og refleksion over noget af mit udbytte af kurset.

Digitalt indfødte

Digitalt indfødte og netværksmennesker er to betegnelser, der bruges til at karakterisere unge og børn i den udviklede verden i vores tid. Med begrebet digitalt indfødte menes der, at børn og unge i dag er født og opvokset i en verden, der overalt er præget af den moderne informationsteknologi. For de ældre generationer er situationen den, at de kender verden fra før it-bølgen og har set, hvordan en ny digital tidsalder har rejst sig. De kaldes derfor digitale immigranter, for de er i og for sig fremmede i it-kulturen, selvom det ofte med held lykkes dem at tilpasse sig den nye verden.

For børn og unge opleves internet og mobiltelefoner derimod som et livsvilkår. De har selvfølgelig hørt om dengang, hvor internet og mobiltelefoner ikke fandtes, men de kan ikke

helt begribe, hvordan livet var dengang. På samme måde som jeg, der er

født i 1972, kun meget vanskeligt kan forestille mig at leve en dagligdag uden el og vandhaner i husene.

Netværksmennesket

Jeg tror, der er mange, der genkender denne oplevelse: Jeg står midt i en god samtale med et andet menneske.

Pludselig afbrydes samtalen, fordi den, jeg snakker med, får en sms på sin mobiltelefon og straks begynder at skrive tilbage. Jeg bliver irriteret. For en

»Jeg oplever det som uhøfligt, at vores gode samtale skal afbrydes af en sølle sms«

sms har jo den gode egenskab frem for en opringning, at man kan vente med at besvare den, til man har afsluttet det, man er i gang med. Og lige nu var man altså i gang med at snakke med mig! Jeg oplever det som uhøfligt, at vores gode samtale skal afbrydes af en sølle sms.

Men netværksmennesket, jeg taler med, oplever det stik modsat. Han/hun er i forbindelse med mange mennesker – hele tiden! For netværksmennesket er internettet og andre kommunikationskanaler ikke noget, man opsøger, men et netværk man hele tiden befinder sig i. Netværksmennesket opfatter en sms som én, der prikker dig på skulderen. Når man bliver prikket på skulderen, reagerer man jo. Og det er uanset, hvor vigtigt det er, det man er i gang med. Det ville endda være meget uhøfligt(!) at ignorere et menneske, der står og prikker én på skulderen. Derfor bliver sms'en selvfølgelig besvaret. At afsenderen af sms'en ikke er fysisk tilstede, betyder ikke, at sms'en bliver mindre vigtig eller nemmere kan udskydes end samtalen med mig. Tid og rum har ikke længere samme begrænsende betydning. Derfor har jeg ikke fortrinsret til netværksmenneskets fulde opmærksomhed, bare fordi jeg står lige overfor.

For enden af fingerspidserne

Lidt højstemt kan man sige, at hele verden befinder sig for enden af netværksmenneskets fingerspidser. Ikke »»

man kommunikerer bare for at holde forbindelsen. En sådan sms-smalltalk kan forme sig sådan:

- Hey
- Hva så
- Hva laver du
- Ikk noget
- Ok
- Cool
- Nå. Ses
- Hej

Set på afstand kan det være svært ikke at gøre sig nogle nedladende betragtninger om en så primitiv ordveksling, men meningen med den er alene at bekræfte, at man er online. At forbindelsen virker, og at man står til rådighed for hinanden.

Hubs

I netværket er nogle knudepunkter mere betydningsfulde end andre. Vi kender det fra flytrafikken, hvor der findes både små og store lufthavne, og hvor størrelsen af lufthavnen har nøje sammenhæng med antallet af forbindelser derfra. I sociale netværk har nogle opkaldt de mest betydningsfulde knudepunkter *hubs* efter det engelske ord for nav, som navet i et hjul. I en hub samles der flere forbindelser end gennemsnitligt for knudepunkter. For en netværksung kan en hub fx være en betydningsfuld voksen, som den unge vender tilbage til for at få del i den voksnes erfaringer.

Som voksen skal man blot være opmærksom på nogle forhold her. For det første kan man kun fungere som hub for den netværksunge, hvis den unge selv ønsker det. Selv for en lærer, som den unge er tvunget til at være i selskab med, gælder det, at man først er en attraktiv hub, når den unge har mulighed

for frivilligt at vælge at linke til lærerens erfaringer. Her tæller lærerens institutionelle autoritet ikke så meget. Det er først, når den unge oplever sig respekteret og anerkendt og oplever, at lærerens faglighed og erfaring er relevant, at læreren kan blive interessant som hub.

For det andet er man aldrig den eneste hub for den unge. Der er ikke tale om en gammeldags central, som alt formidles igennem, men kun en hub

»» alene har man via internettet adgang til uendelige mængder af informationer og underholdning, som kan opsøges på splitdele af et sekund, men man er hele tiden i forbindelse med sit personlige netværk via fx facebook og mobilen. Netværket består selvfølgelig i første omgang af de stærke forbindelser som familie og nære venner. Men styrken ved netværket består nok så meget i alle de svagere forbindelser, som hurtigt kan aktiveres og styrkes, når behovet opstår.

Jeg linker, altså er jeg

Tilbage i renæssancen sagde den franske filosof René Descartes: "Jeg tænker, altså er jeg," og derved fik han sat mennesket som centrum i verden. Netværksmennesket siger: "Jeg linker, altså er jeg," og det afslører en meget mere decentral verdensopfattelse. Det er helt tydeligt for netværksmennesket, at dets identitet afhænger af dets sociale netværk. Hvis man derfor forestiller sig et netværksmenneske, der mister internetforbindelsen i en periode, er det ikke bare ærgerligt. Der er simpelthen noget i livet, der går i stykker! Vi er gået fra en selvstændighedskultur til en deltager-

kultur. Hvis man bliver afskåret fra at kunne deltage i sit netværk, bliver hele ens tilværelse sat på et sidespor, for livet ligger i netværket.

Hey, hva' så?

I et sådant menneskeligt netværk, hvor hver enkelt person udgør et knudepunkt, er det selvfølgelig interessant at gøre sig attraktiv som knudepunkt. Det gælder om at give andre lyst til at linke til én, ellers mister man netværksforbindelser og dermed handlemuligheder og i sidste instans betydning.

Der opstår et slags diffust regnskab, hvor hver enkelt må bidrage med noget til netværket for at holde forbindelserne ved lige. Det kan være, man er ekspert eller en særlig resurse på bestemte områder, men bidragene til netværket kan også bestå i, at man sender en vittighed eller et sjovt YouTube-klip.

En meget almindelig måde at holde forbindelsen på er ved hjælp af den såkaldt fatiske kommunikation. Det er kommunikation, hvor der ikke formidles noget særligt indhold, men

»Netværksmenneskets identitet afhænger af dets sociale netværk«

blandt andre hubs i netværket. Derfor skal man som voksen ikke overvurdere sin egen betydning for den unge. Her ligger der også en stor frihed for den voksne. For det afgørende er ikke at være hub for alle eller for mange, men at være det for nogle. Og det betyder, at jeg som voksen må bruge min personlighed i det pædagogiske arbejde. Så vil der være nogle unge, som ønsker at linke til mig, mens andre i højere grad søger hen til andre voksne.

For det tredje er en hub ikke et sted, man bliver hængende, men et sted man opsøger for senere at drage videre. Ligesom en lufthavn sjældent er slutdestinationen, men man skal videre til nærmeste by, hotel eller lignende. Her kan det være værd at pege på, hvad Paul Otto Brundstrad skrev her i bladet i august 2008 om den kloge mentor: "Mentor er altid på besøg i den andens liv og kan aldrig blive fastboende. Mentoring har altid som mål at sætte den anden i frihed. Den anden kan aldrig blive mentors trofæ eller bevis på egen dygtighed. Den nomadiske mentor giver af sig selv for derefter at slippe den anden."

For det fjerde må man som voksen være bevidst om, at opgaven ikke altid består i at være behagelig. Har man som voksen en god forbindelse til den unge, øges forpligtelsen til i forskellige situationer at modsige den unge og advare mod andre hubs, som man anser for skadelige. Denne opgave som krævende og udfordrende hub handler om ærlighed og åben-

hed. Den indebærer også risikoen for, at den unge bryder forbindelsen til den voksne som hub.

Multitasking

Eksemplet med netværksmennesket, der midt i en samtale, begynder at besvare en sms, viser, at der ligger en stor udfordring i forholdet mellem fordybelse og multitasking. At holde pause fra sit netværk er næsten lige så utænkeligt som at holde pause

fra at være menneske. Og for nogle kan det også være vanskeligt at slukke for tv'et og musikken, mens man laver lektier. Netop fordi netværksmennesket står i aktiv forbindelse med sit netværk *hele tiden*, hersker der et krav om multitasking. Og der er ingen tvivl om, at mange opøver en stor evne til at klare flere opgaver parallelt.

Men der opstår alligevel nogle problemer. For det første kan det godt være, at netværksmennesket *tror*, at samtalen kan fortsætte, mens han/hun skriver en sms. Men jeg kan jo tydeligt mærke, at opmærksomheden omkring samtalen med mig forsvinder. Der er altså en risiko for, at netværksmennesket bilder sig ind at være nærværende, men ikke evner det.

For det andet er det tvivlsomt, hvor gode vilkår netværksunge har for at

lære at fordybe sig. Det er en meget brugbar evne at kunne koncentrere sig 100 % om én ting, og denne evne må de fleste opøves i. Med dette for øje må vi give vores unge erfaringer med, at det går an at hive stikket ud i perioder. De erfaringer vil for den netværksunge meget sjældent komme

af sig selv, og derfor må de i en passende grad presses til at fordybe sig. Måske skal den netværksunge have besked på at vente med at besvare sms'en,

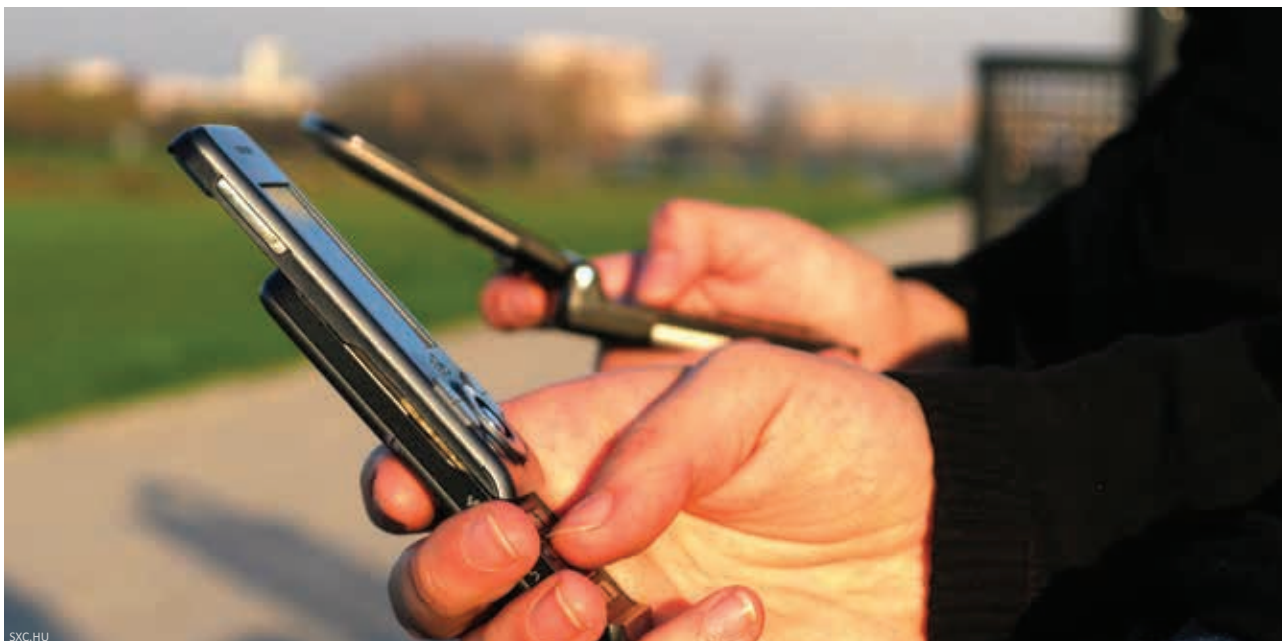
fordi den samtale, vi er midt i, ikke er tjent med at blive afbrudt eller udsat.

For det tredje er det et spørgsmål, hvor meget multitasking den menneskelige hjerne er skabt til at kunne overkomme. Betyder de høje krav om multitasking, at mennesket slides op i netværkssamfundet og bryder sammen under det stress, der mere og mere kendetegner det moderne liv? Her må vi være opmærksomme på, at stress ikke er forbeholdt voksne, men også rammer børn og unge.

Forkyndelse for netværksunge

At netværksmennesket er deltagerorienteret betyder for kristendomsforkyndelsen og formidling i det hele taget, at formen må være mere dialogpræget, end vi hidtil har tænkt den. Læser vi efter i Bibelen, ser vi dér, at forkyndelsen flere steder be- »»

»At holde pause fra sit netværk er næsten lige så utænkeligt som at holde pause fra at være menneske«

»» står af både enetale og samtale. At forkyndelsen i højere grad får dialogens form, ændrer ikke ved dens karakter af forkyndelse. Den kristne forkyndelse rummer altid proklamation og tilsigelse, domsforkyndelse og modsigelse.

At være forkynder for netværksmennesket handler i høj grad om det, der er blevet benævnt autenticitet. Tilhørerne lægger

»Den treenige Gud er jo selv et netværk«

ikke kun mærke til, *hvad* der bliver sagt, men det har også stor betydning *hvem*, der siger det. Forkyndelse er evangeliet formidlet gennem et temperament, og det vil sige, at forkynderen må "være sig selv." Oplever netværksmennesket, at forkynderen ikke "er ægte," altså at forkynderen måske simulerer eller ikke selv står i et levende forhold til forkyndelsens indhold, bliver det ikke attraktivt at linke til forkynderen som hub. Kravet til forkynderen om at være ægte forbillede, i modsætning til et forstillet, skal ses i sammenhæng med bl.a. Paulus' første brev til Timotheus. Før Paulus her gør rede for tilsynsmændens forpligtelse som etisk forbillede, taler han ud fra sit eget liv om at være forbillede i at *modtage* Jesu barmhjertighed og nåde. Ikke alene bruger Paulus sig selv i sin forkyndelse, men

han taler endda om sig selv som den største synder af alle.

Samtidig med autenticiteten må vi dog være opmærksomme på at skelne mellem sag og person. Som Paulus siger til korintherne: "Vi prædiker ikke os selv, men Jesus Kristus som Herren og os selv som jeres tjenere for Jesu skyld." At forkynderen gerne vil gøre sig attraktiv som hub, må altid have det overordnede mål, at tilhøreren linker til Gud selv.

Selve netværkstanken er ikke ny og ukendt i en kristen sammenhæng. Den treenige Gud, Fader, Søn og Helligånd, er jo selv et netværk! Og i det kristne budskab er der mange relationsanalogier, som viser, hvordan Gud ønsker at netværke med mennesket. Både ægteskabet, forældreskabet, venskabet, måltidsfællesskabet og legemet fortæller på hver sin måde om, at Gud kalder mennesker ind i sit netværk. Man kunne fristes til at kalde Gud "den vigtigste hub," men den formulering er nok lidt fattig. Han er vores Gud, som ikke bare giver inspiration og hjælp til at komme videre, men frelse og evigt liv. Men det sker altså ved, at vi har troens link til ham.

Det er før blevet sagt, at "kristen bliver du alene, men du er det sammen med andre." Denne dobbelt-

hed indeholder en udfordring. For netværksmennesket har på den ene side nemmere ved at forstå menighedsfællesskabets betydning. På den anden side opleves det nok vanskeligere at efterleve Jesu ord: "Gå ind i dit kammer og luk din dør" (Matt 6,6). De mange input og stimulanser fra medier og netværk gør det svært for netværksmennesket at være alene med sig selv og sin Gud.

Netværksmenneskets forhold til fællesskab er ikke så let at skrive på en formel. Vel er identiteten blevet mere decentral og mere afhængig af fællesskabet i netværket. Netværksmennesket er på en rejse, hvor det profiterer af sine utallige kontakter til andre mennesker. Det rejser fra hub til hub. Men rejsen foregår alene! Fordybelsen er blevet vanskelig, og dermed er dybden i venskaberne måske blevet mindre. Kontakterne er blevet mere løse, og fællesskaberne mindre forpligtende. Så selv med sit enorme netværk risikerer netværksmennesket at blive ensomt.

Derfor er det et vigtigt element i nutidens forkyndelse, at Gud har et kærligt og frelsende blik for den enkelte. Mennesket i netværkssamfundet er ikke kun noget i kraft af sit netværk med andre mennesker, men det er et selvstændigt individ med sin egen relation til sin Gud og skaber. +